

การนิเทศแบบคลินิก

เมื่อก้าวถึงการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) ผู้ฟังมักจะนึกถึงโรงพยาบาลหรือคลินิกหมอหรือคนป่วยอะไรทำนองนั้น แต่ โคแกน (Cogan) ดำเนินงานนิเทศเสมือนหนึ่งในคลินิก โดยอาศัยการสังเกตโดยตรง ดังนั้นคำว่า "คลินิก" จึงได้เลือกขึ้นมาใช้เพื่อให้ความสนใจ และย้ำถึงการสังเกตในชั้นเรียน การวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยที่จะเน้นอย่างเฉพาะเจาะจงถึงพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียน และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

ความหมาย

การนิเทศแบบคลินิก หมายถึง "กระบวนการสำหรับการสังเกตการสอนในชั้นเรียน ที่มีการดำเนินงานอย่างมีระบบ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู โดยครูและผู้นิเทศจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในการวางแผนการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอน เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน และในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ครูสามารถนิเทศตนเองได้ในที่สุด และในการดำเนินงานนั้น ครูและผู้นิเทศจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การนิเทศแบบคลินิกยังมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย และเป็นการนิเทศที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง แต่ขณะเดียวกันก็จะประสานผลประโยชน์ของครูและโรงเรียนเข้าด้วยกัน ซึ่งหมายความว่าขณะที่การนิเทศมุ่งจะพัฒนาวิชาชีพของครูเป็นรายบุคคล แต่ก็ต้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของโรงเรียนด้วย"

ลักษณะของการนิเทศแบบคลินิก

๑. การนิเทศแบบคลินิก หมายถึงกระบวนการสำหรับสังเกตการสอนในชั้นเรียน ที่ดำเนินงานอย่างมีระบบ โดยเน้นถึงพฤติกรรมการสอนของครู และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในห้องเรียนเป็นหลักสำคัญ

๒. การนิเทศแบบคลินิก พัฒนาขึ้นได้โดยมีหลักการและเหตุผลที่ออกแบบในการปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน โดยอาศัยการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนเป็นหลักสำคัญ

๓. การนิเทศแบบคลินิก หมายถึงการที่ครูและผู้นิเทศจะสร้างความสัมพันธ์โดยตรง (face to-face relationship) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นอย่างจริงจัง และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

๔. การนิเทศแบบคลินิก ประกอบด้วยระยะของการนิเทศการสอน ด้วยหลักการที่ครูและผู้นิเทศวางแผนการสอน สังเกตการสอน การให้ข้อมูลป้อนกลับ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ พฤติกรรมการสอน การวางแผนการสอนต่อเนื่อง กระบวนการนี้เรียกว่า "วัฏจักรของการนิเทศแบบคลินิก" (the cycle of clinical supervision)

๕. การนิเทศแบบคลินิก หมายถึงการนิเทศที่ครูและผู้นิเทศได้ประชุมปรึกษากันโดยตรงมากกว่าการนิเทศที่เกิดขึ้นโดยความต้องการของผู้นิเทศ โดยปราศจากการประชุมปรึกษาร่วมกันกับครู

๖. การนิเทศแบบคลินิก จะต้องมียุทธศาสตร์และวิถีสอนของความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าการ

ใช้อำนาจ จะต้องมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวครู (teacher centered) มากกว่าจุดศูนย์กลางอยู่ที่ตัวผู้นิเทศ (supervisor centered)

๗. การนิเทศแบบคลินิก เป็นการนิเทศที่ใช้ในห้องเรียน เกี่ยวกับการนิเทศการสอน (instructional supervision) จุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน และพัฒนาตัวครู ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่เชื่อว่าการสอนนั้นเป็นพฤติกรรมที่เป็นแบบฉบับ (patterned) ซึ่งสามารถจะควบคุมได้

๘. การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการนิเทศการสอนที่ส่งเสริมให้ครูสามารถวิเคราะห์พฤติกรรม-การสอน และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางในการพึ่งพาตัวเองได้ และสามารถนิเทศตนเองได้ (self-supervision) ในที่สุด

๙. การนิเทศแบบคลินิกเป็นชุดย่อยของการนิเทศการสอนและการนิเทศการสอนเป็นชุดย่อยของการนิเทศการศึกษา

๑๐. ผู้นิเทศคลินิก เป็นนักการศึกษาผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพ การสอนของครูประจำการหรือนักศึกษาฝึกหัดครูที่สามารถนำเทคนิคของการนิเทศแบบคลินิกเข้าไปใช้ในระบอบของการพัฒนา

ประโยชน์ของการนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบคลินิกมีประโยชน์ดังนี้

๑. ประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของการนิเทศแบบคลินิก คือ กระบวนการที่ช่วยพัฒนาและปรับปรุงการสอนของครู ในห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ดังนั้นการนิเทศแบบคลินิกจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู

๒. เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีความเด่นชัด จำเพาะเจาะจง (objective feedback) อย่างกระตั้นหัน ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนต่อตัวครู

๓. เป็นการวินิจฉัยและแก้ไขของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

๔. เป็นวิธีการที่ให้ความช่วยเหลือครูได้พัฒนาทักษะในการใช้ยุทธศาสตร์การสอน

๕. ช่วยให้ครูได้พัฒนาทัศนคติ ในทางดีงาม และเต็มใจอย่างยิ่งที่จะค้นคว้าศึกษาอย่างต่อเนื่อง-เสมอไป ในเรื่องของการพัฒนาวิชาชีพในการสอน

๖. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมสิ่งใหม่ ๆ เทคนิค และความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา และตลอดชีวิตของวิชาชีพในการสอน

เปรียบเทียบพฤติกรรมการนิเทศการสอนแบบดั้งเดิม และการนิเทศการสอนแบบคลินิก

พฤติกรรมการนิเทศของผู้นิเทศนั้น มีความแตกต่างกันมากระหว่าง การนิเทศแบบดั้งเดิม ซึ่งมีลักษณะสะท้อนให้เห็นว่าเป็นไปในลักษณะ ผู้ตรวจการ (inspector) การนิเทศแบบคลินิกเป็นการนิเทศเชิงพัฒนาการ โดยมุ่งเน้นที่จะปรับปรุงพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเป็นเรื่องของ การนิเทศการสอน (supervision of instruction) บทบาทของผู้นิเทศจะสะท้อนให้เห็นในลักษณะของผู้นิเทศคลินิก (clinical supervisor) ซึ่งใช้พฤติกรรมคลินิก (clinical behavior) ในการทำงานร่วมกับกับครู

ความแตกต่างโดยสังเขปของพฤติกรรมการนิเทศ ระหว่าง ผู้ตรวจการ และ ผู้นิเทศแบบคลินิก จะเห็นได้จากการเปรียบเทียบในตารางดังนี้

	พฤติกรรม (Trad
๑.	พฤติกรรมกอดตาธิปไตยอยู่ที่ตัวผู้นิเทศ
๒.	พฤติกรรมกทักษะในการ (self-pl analysis evaluati ที่สำคัญยิ่ง (อัตตะนะเ
๓.	พฤติกรรมรระบบที่ชัดเจนเป็นไปตาม
๔.	พฤติกรรมไม่ส่งเสริมของการนิ
๕.	บทบาทเลจะเป็นไป (evalu มากกว่าช การสอน

<p>พฤติกรรมการณ์เทศแบบดั้งเดิม (Traditional Supervision)</p>	<p>พฤติกรรมการณ์เทศแบบคลินิก (Clinical Supervision)</p>
<p>๑. พฤติกรรมการณ์เทศนั้นมีลักษณะแบบ อิตตารีปไต โดยมียุคศูนย์รวมของการณ์เทศ อยู่ที่ตัวผู้เทศ (supervisor centered)</p> <p>๒. พฤติกรรมการณ์เทศไม่ได้ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนา ทักษะในการวางแผนการสอนด้วยตนเอง (self-plan) การวิเคราะห์ตนเอง (self- analysis) การประเมินตนเอง (self- evaluation) ซึ่งทำให้ครูไม่สามารถเกิดทักษะ ที่สำคัญยิ่ง ประการหนึ่ง คือการนิเทศตนเองได้ (อิตตานิเทศ = self-supervision)</p> <p>๓. พฤติกรรมการณ์เทศ ไม่มีกระบวนการหรือ ระบบที่ชัดเจนแน่นอน การปฏิบัติการณ์เทศ เป็นไปตามใจชอบของผู้เทศแต่ละคน</p> <p>๔. พฤติกรรมการณ์เทศนั้นไม่เปิดโอกาสและ ไม่ส่งเสริมให้ครูได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ ของการณ์เทศ</p> <p>๕. บทบาทและพฤติกรรมการณ์เทศของผู้เทศนั้น จะเป็นไปในลักษณะของผู้ประเมินผลและวัดผล (evaluator) พฤติกรรมการณ์เทศสอนของครู มากกว่าช่วยพัฒนาพฤติกรรมการณ์เทศเรียน การสอนของครู</p>	<p>๑. พฤติกรรมการณ์เทศนั้นมีลักษณะแบบประชา- ธิปไตย โดยมีจุดศูนย์รวมของการณ์เทศอยู่ที่ ตัวครู (teacher centered)</p> <p>๒. พฤติกรรมการณ์เทศแบบคลินิกนั้นมุ่งส่งเสริม ให้ครูได้พัฒนาทักษะในการวางแผนการสอน ด้วยตนเองได้ (self-plan) สามารถ วิเคราะห์ตนเองได้ (self-analysis) ซึ่งทำ ให้ครูเกิดทักษะที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะในการ นิเทศตนเองได้ (อิตตานิเทศ = self-supervision) ซึ่งเขาสามารถที่จะพัฒนาทักษะในวิชาชีพของ เขาได้ด้วยตนเอง</p> <p>๓. พฤติกรรมการณ์เทศมีกระบวนการและระบบ ที่ชัดเจนแน่นอนโดยปฏิบัติผ่านกระบวนการ ของการณ์เทศอย่างมีระบบที่เรียกว่า "วัฏจักร ของการณ์เทศแบบคลินิก" (the cycle of clinical supervision)</p> <p>๔. พฤติกรรมการณ์เทศนั้นเปิดโอกาสและส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของ กระบวนการของการณ์เทศ โดยมีความสัมพันธ์ ทำงานร่วมกันกับผู้เทศ ในการวางแผน การสอน ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์เทศสอน ให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เทศสอน ร่วมกัน วางแผนการสอนต่อเนื่องร่วมกัน ฯลฯ</p> <p>๕. บทบาทและพฤติกรรมการณ์เทศของผู้เทศแบบ คลินิก จะเป็นไปในลักษณะของผู้จัดสรรอำนาจ ความสะดวก (facilitator) ให้เกิดการ นิเทศการณ์เทศสอน ในเชิงพัฒนาการ คือให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการณ์เทศสอนของครูที่ดีขึ้น</p>

มีความเด่นชัด
feedback)
ในการจัดการ-

องกระบวนการ

สื่อครูได้พัฒนา

ในทางดิ่งมา
อย่างต่อเนื่อง-
ชีพในการสอน
สิ่งใหม่ ๆ
ลา และตลอด

นแบบดั้งเดิม

มีความ
ดั้งเดิม ซึ่งมี
ขณะ ผู้ตรวจ-
คลินิกเป็นการ
ปรับปรุงพฤติ-
ซึ่งเป็นเรื่อง

ion of
จะสะท้อนให้
(clinical

n (clinical
ครู

กรรมการณ์-
เทศแบบคลินิก
ดังนี้

พฤติกรรมการนิเทศแบบดั้งเดิม (Traditional Supervision)	พฤติกรรมการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision)
๖. พฤติกรรมการนิเทศแบบดั้งเดิมนั้นอยู่บนพื้นฐานของการใช้แบบฉบับพฤติกรรมการนิเทศทางตรง (direct styles of supervision) ๗. ความต้องการในการนิเทศที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความต้องการของผู้นิเทศที่ต้องการปฏิบัติการนิเทศตามงานและภารกิจที่กำหนดไว้ ๑๓๑	มากกว่าเป็นผู้ประเมินผล หรือวัดผลพฤติกรรมการสอนของครูที่เป็นลักษณะคงที่ไม่เกิดการพัฒนา ๖. พฤติกรรมการนิเทศแบบคลินิกนั้นอยู่บนพื้นฐานของการใช้แบบฉบับพฤติกรรมการนิเทศทางอ้อม (indirect styles of supervision) ๗. ความต้องการในการนิเทศที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความต้องการของครู ที่เขาปรารถนาที่จะปรับปรุงการสอน ๑๓๑

วัฏจักรของการนิเทศแบบคลินิก (the cycle of clinical supervision)

วัฏจักรของการนิเทศแบบคลินิกเป็นลักษณะในเชิงพัฒนาการที่มีความต่อเนื่องกันในแต่ละขั้นตอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และโน้มน้าวให้ครูได้รู้แจ้งเห็นจริงว่า การปรับปรุงการเรียนการสอนนั้น ครูจะต้องลงมือกระทำทดลอง และปฏิบัติเพื่อหาทางแก้ไข ซึ่งมีได้เกิดขึ้นจากความรู้และความเข้าใจเท่านั้น ดังนั้น วัฏจักรของการนิเทศแบบคลินิก จึงเป็นกระบวนการในการชักนำให้ครู ได้เข้าสู่กระบวนการของการนิเทศ โดยมีโอกาสได้ฝึกฝน เพิ่มพูนความเข้าใจในกระบวนการทั้งหมดในทุกขั้นตอนของการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งทำให้เขาเกิดประสบการณ์ และทักษะในการนิเทศที่สามารถนำไปใช้ในการนิเทศตนเอง (self-supervision) ได้ในที่สุด การนิเทศแบบคลินิกนั้น มีนักศึกษามากมายท่าน เช่น

แอดคีสันและแกลล์ (Acheson and Gall) โกลด์แฮมเมอร์ (Goldhammer) โคแกน (Cogan) เบลลอนและฮัฟฟ์แมน (Bellon and Huffman) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก และได้เสนอวัฏจักรของการนิเทศแบบคลินิกไว้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันบ้าง พอสรุปได้เป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ การประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการสอน

ขั้นที่ ๒ การสังเกตการสอน

ขั้นที่ ๓ การวิเคราะห์และหาแนวทางปรับปรุงการสอน

ขั้นที่ ๔ การประชุมนิเทศ

ขั้นที่ ๕ การประชุมวิเคราะห์พฤติกรรมการนิเทศ

ซึ่งสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภูมิดังนี้

วัฏจักร

ขั้นที่

การปร
พฤติกร

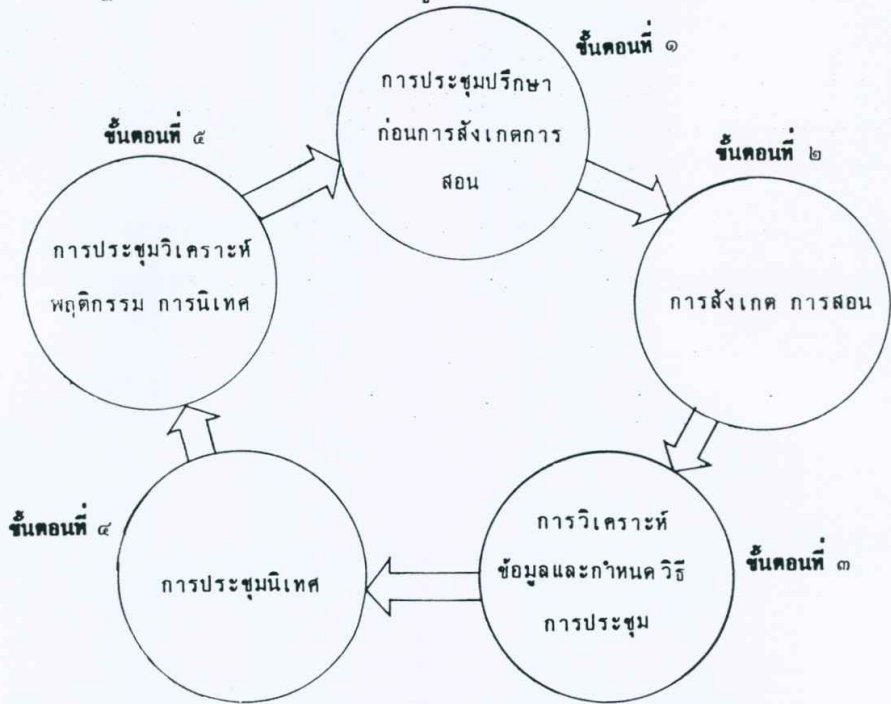
ขั้นตอนที่ ๕

ขั้นตอนที่ ๑
สอน (preo

๑. เพื่อจุดประสงค์กาเนื้อหาวิชา และกรรมการเรียนสอน และมา
๒. สร้
นิเทศ (เช่นผู้นิเทศสังเกตกลับ)

๓. กำวิธีการที่ผู้นิเทศเสี่ยงหรือไม่

วัฏจักรของการนิเทศแบบคลินิกตามรูปแบบของโกลด์แฮมเมอร์ (Goldhammer)

ขั้นตอนที่ ๑ การประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการสอน (preobservation conference)

๑. เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับความตั้งใจ และจุดประสงค์การสอนของครู (จุดประสงค์ของบทเรียน เนื้อหาวิชา แผนขั้นตอนการสอน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดผล)

๒. สร้างข้อตกลงเบื้องต้น ระหว่างครูและผู้นิเทศ (เช่น รายการหรือปัญหาที่ครูสนใจที่จะให้ผู้นิเทศสังเกตขณะสอนเพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูลป้อนกลับ)

๓. กำหนดแผนในการสังเกตการสอน (เช่น วิธีการที่ผู้นิเทศจะสังเกตการสอน จะใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือไม่ ใช้เวลานานเท่าใด)

ขั้นตอนที่ ๒ การสังเกตการสอน (observation) เพื่อสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในบทเรียน และแผนการสอนที่ครูได้วางมา โดยผ่านการประชุมและไขว่คว้าร่วมกันกับผู้นิเทศในขั้นตอนที่หนึ่ง

ขั้นตอนที่ ๓ การวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดวิธีการประชุม (analysis and strategy)

๑. เพื่อทบทวน และรวบรวมเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการสังเกตการสอน ในระหว่างที่ครูดำเนินการสอนอยู่

๒. เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนเพื่อสำรวจดูว่าสิ่งต่อไปนี้ มีสภาพเช่นไร

๒.๑ เป็นไปตามความตั้งใจของผู้สอนหรือไม่

๒.๒ วิธีการสอนเป็นอย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการวางแผนการสอนเป็นทีม)

พฤติกรรมการ
เรพัฒนา
นพื้นฐาน
ศทางอ้อม
ision)
เป็น
นาที่จะ

i Gall)
น(Cogan)
uffman)
ินิก และ
ไว้ ซึ่งมีความ
ที่เป็นขั้นตอน

ารสังเกตการ-
ทางปรับปรุง

พฤติกรรมการ
มิดังนี้

๒.๓ แบบฉบับพฤติกรรมกรรมการสอนที่เป็นลักษณะประจำตัวของครูนั้นเป็นอย่างไร และประวัติของแบบฉบับพฤติกรรมกรรมการสอนที่ผ่านมา (ตามที่ปรากฏขึ้นจริงในห้องเรียน)

๓. เพื่อพิจารณาถึงสิ่งที่เป็นข้อสังเกตที่ระบุเป็นนัยของการนิเทศ ที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนต่อไป

๔. เพื่อกำหนดแผน (ยุทธวิธี) ที่จะให้ความช่วยเหลือครู

๔.๑ ประเด็นสำคัญ คำถาม ความคิดและปัญหาที่ต้องหยิบยกขึ้นมา เพื่อพิจารณาระหว่างการประชุมนิเทศในขั้นต่อไป

๔.๒ บทบาทของผู้นิเทศระหว่างการประชุมนิเทศ

ขั้นตอนที่ ๔ การประชุมนิเทศ (supervision conference)

จุดประสงค์หลักในการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ก็เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับ และเพื่อให้แนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไปด้วย จะเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งหากได้มีการทบทวนข้อตกลงเบื้องต้น (ตามขั้นตอนที่ ๑) ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จุดประสงค์ในขั้นตอนนี้คือ

๑. เพื่อเป็นการให้กำลังใจ และสร้างความพึงพอใจให้กับครู

๒. เพื่อจำกัดความเกี่ยวกับประเด็นสำคัญใน-

การสอน เพื่อดำเนินการให้ข้อมูลป้อนกลับ

๓. เพื่อเสนอความช่วยเหลือแนะนำ (ถ้าโอกาสอำนวย เป็นไปได้ และเหมาะสม)

๔. เพื่อฝึกฝนให้ครูมีความเข้าใจความสามารถ และเทคนิคในการที่จะนิเทศตนเองได้ (self-supervision)

๕. เพื่อพัฒนาแรงจูงใจ ให้เกิดการวิเคราะห์ตนเองในเชิงวิชาชีพ (professional self-analysis)

ขั้นตอนที่ ๕ การประชุมวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการนิเทศ (postconference analysis)

๑. เพื่อเป็นการทบทวนและรวบรวมเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากขั้นตอนที่หนึ่งของการนิเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขั้นตอนของการประชุมนิเทศ

๒. เพื่อเป็นการวิเคราะห์ และประเมินพฤติกรรมกรรมการนิเทศที่เกี่ยวข้องกับ

๒.๑ ความตั้งใจของผู้นิเทศ

๒.๒ เกณฑ์การนิเทศ

๒.๓ คุณค่าของการประชุมนิเทศสำหรับครู

๓. เพื่อพิจารณาดำเนินการนิเทศ เปรียบเทียบกับการพัฒนาทักษะการนิเทศของผู้นิเทศ

๔. เพื่อประเมินทักษะการนิเทศ ของผู้นิเทศในแต่ละบทบาท และโดยส่วนรวมทั้งหมดเกี่ยวกับ การนิเทศ ในแต่ละขั้นตอนของวัฏจักรของการนิเทศ

นิพนธ์ ไทยพานิช

นิพนธ์ ไทย
2!
Acheson,
S
:
Bellon.
π
Blunberg
C
Cagan, I
.
Flander:
(
Goldhar
Krajew
Reavis,
Sergiov
Sulliva

บรรณานุกรม

- นิพนธ์ ไทยพานิช. การนิเทศแบบคลินิก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์. 2528.
- Acheson, Keith A. and Merith D.Gall. *Techniques in the Clinical Supervision of Teachers : Preservice and Inservice Applications.* New York : Longman. 1980.
- Bellon. Jerry and others. *Classroom Supervision and Instructional Improvement.* Iowa : Kendall Hunt. 1976.
- Blunberg, Arthur. *Supervisor and Teacher : a Private Cald War.* Berkley, Calif. : McIntchen, 1974.
- Cagan, Morris L. *Cinical Supervision.* Boston : Houghton Mifflin, 1973.
- _____. "Rationals for Clinical Supervision," *Journal of Research and Development iln Education.* 9 : 3-19 ; winter, 1976.
- Flanders, Ned A. "Interaction Analysis and Clinical Supervision," *Journal of Research and Development in Education.* 9 : 47-48 ; Winter, 1976.
- Goldhammer, Robert, Robert H. Anderson and Robert J. Krajewski. *Clinical Supervision Special Methods for the Supervision of Teachers.* 2nd ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1980.
- Krajewski, Robert J. "Some Thoughts on Clinical Supervision," *Professional Educator.* 1; Fall, 1978.
- Reavis, Charles A. *Teacher Improvement Through Clinical Supervision.* Indiana : The Phi Delta Kappa Educational Foundations, 1978.
- Sergiovanni, Thomas A. and Robert J. Starratt. *Emerging Patterus of Supervision : Human Perspectives.* 2nd ed. New York : McGraw-Hill, 1971.
- Sullivan, Cheryl G. *Clinical Supervision ; a State of the Art Review.* Alexandria : Association of Supervision and Curriculum Development, 1980.

กลับ
 ะนำ (ถ้า
 เม)
 ความสำเร็จ
 (self-
 ดการวิเคราะห์
 nal self-
 พฤติกรรมการ
 is)
 วมเหตุการณ์
 ของการนิเทศ
 ประชุมนิเทศ
 ประเมินพฤติ-
 ไม่เทศสำหรับครู
 ษ เปรียบเทียบ
 าศ
 ของผู้นิเทศ
 วมดเกี่ยวกับ
 ของการนิเทศ
 ทยพานิช